

КАРЕЛ ЧАПЕК

ПРЕСТЬПЛЕНИЕ В ПОЩАТА

Превод от чешки: Светомир Иванчев, 1966

chitanka.info

— Хе, правосъдието — подхвана старшията Брейха. — Не мога да разбера защо го представят по картините като жена с превръзка на очите и с везни, като че ли продава чер пипер. Според мене правосъдието прилича на полицай. Да знаете ние, полицайте, колко неща решаваме без съдии, без везни и без подобни церемонии. В по-незначителните случаи е достатъчен един в зъбите, при по-сериозните сваляме кайша; това е то правосъдието в деветдесет на сто от случаите. И ще ви кажа, че аз самият веднъж уличих двама души в убийство, сам им наложих справедлива присъда и я изпълних и никому не съм докладвал нито дума за това. Но нека ви разкажа, за да се уверите.

Ами да, вие не може да не помните оная госпожица, дето работеше тук в селската поща преди две години. Точно така, Хеленка я казваха. Добро и мило момиче, хубаво като картийка. Как няма да я помните? Та тая Хеленка миналата година през лятото се удави; скочила в езерото и вървяла около петдесет метра навътре, докато стигне до дълбокото. Едва след два дни изплува. И знаете ли защо го направи? В същия ден, когато се удави, пристигна внезапно ревизор от Прага и намери, че в касата на Хеленка липсват двеста крони. Някакви си мизерни двеста крони, разбирайте ли? Оня дръвник, ревизорът, тогава каза, че трябвало да го докладва по-горе и че работата щяла да се таксува като злоупотреба. И същата вечер Хеленка се удави, защото не можеше да понесе тоя позор.

Като я измъкнаха на брега, оставиха ме да я пазя, докато дойде комисията. По нея, бедната, не беше останало вече нищо хубаво, но аз я виждах все така усмихната, каквато беше на гишето на пощата — какво да се прави, всички ходехме да ѝ се радваме там; всички го обичаха момичето. Дявол да го вземе, викам си аз, това момиче не може да е откраднало двестата крони; преди всичко, защото не мога да го повярвам, а освен това и защото тя нямаше нужда да краде; татко ѝ беше мелничар ей там на отвъдната страна и тя беше дошла да работи в пощата само от някакво женско честолюбие, да покаже, че може и сама да се прехранва. Аз познавах добре татко ѝ; а той, знаете ли, беше един набожен, все библията четеше, а освен това беше и протестантин, а ще ви кажа, че тия, протестантите и спиритистите по нашия край, никога няма да откраднат нещо. Щом липсват двеста крони в касата на пощата, трябва да ги е откраднал някой друг. И тогава, знаете ли, аз се

зарекох пред мъртвото момиче там на брега, че няма да оставя така тая работа.

Хубаво, значи, в пощата ни изпратиха от Прага временно един ергенин, Филипек го казваха; един такъв чевръст и оперен млад човек. Взех да ходя често при тоя Филипек в пощата, за да разбера как е станала работата. Нали знаете, нашата поща е като всички други малки пощи, срещу прозорчето на гишето има маса, в чекмеджето на масата са парите и марките. Зад гърба на служителя има една поличка с разни тарифи и други формуляри, там стои и теглилката за мерене на колетите и подобни неща.

— Господин Филипек — казвам му аз, — я вижте в тарифата колко струва, да кажем, една телеграма за Буенос Айрес.

— Три крони на дума — отговори ми Филипек, без да се замисли.

— А колко ще струва експресна телеграма за Хонконг? — питам го аз отново.

— Трябва да видя — каза Филипек, стана и се обърна към поличката. И докато той прелистваше справочника, обърнат гърбом към масата, аз проврях раменете си през прозорчето, досегнах с ръка чекмеджето с парите и го отворих; това стана съвсем лесно и тихо.

— Хайде, благодаря ви, това ми стига — казах му аз, — така трябва да е станала кражбата. Хеленка се е обърнала да потърси нещо на поличката и през това време някой е могъл да свие двете банкноти по сто крони от чекмеджето. Господин Филипек, я да видим кой е телографирал тия дни или пък е изпращал нещо по пощата.

Филипек се почеса по главата и каза:

— Господин старши, тая няма да стане. Нали знаете, има нещо като тайна на кореспонденцията — освен да потърсите служебно; в името на закона; но в такъв случай ще трябва да докладвам горе, че сте правили проверка.

— Чакайте — казвам му аз. — Засега не ми се иска да правим такива неща. Глейте какво, господин Филипек... ами ако вие ей така... от скука или ей тъй... понадзърнете в тефтерите и видите кой е изпращал тия дни нещо, което да накара Хеленка да се обърне с гръб към масата.

— Господин старши — каза ми Филипек, — бланките с телеграмите си остават тук, разбира се; малко по-друга е работата

обаче с препоръчаните писма и колетите, ние тук записваме само адресите, на които се изпращат, но не и името на подателя. Аз, значи, ще ви извадя всички имена, които намеря; те тия работи са забранени наистина, но щом е за вас, дадено. Ако питате мене, това нищо няма да ви помогне.

И знаете ли, че излезе прав той Филипек; даде ми около трийсетина имена — селска поща е това, койти праща тук телеграми, препоръчани писма, само от време на време се случи някой да изпрати колет на момчето си в казармата — нищо не можах да разбера от тях. И вярвате ли, където и да отидех, все за това си мислех; просто ми беше съвестно, че няма да мога да изпълня обещанието, което бях дал на мъртвото момиче.

Един ден, трябва да беше след около една седмица, аз пак се отбих в пощата. Филипек се ухилил насреща ми и ми дума:

— От тая работа, дето я мислехме с кеглите, господин старши, нищо няма да излезе, аз заминавам. Утре ви пристига една нова госпожица, от пощата в Пардубице.

— Охо — отвърнах му аз. — Дисциплинарно, изглежда, а, иначе защо ще я местят госпожицата от града в тая загубена селска поща?

— Не познахте — каза Филипек и ме гледа някак особено. — Госпожицата я местят тук по собствено желание, господин старши.

— Хайде бе — казвам аз, — да не ги зная жените какви са, да повярвам.

— Така е — повтаря Филипек и ме гледа все така особено, — а по-интересното е, че анонимният сигнал, който предизвика внезапната ревизия в тукашната поща, се получи също така от Пардубице.

Аз свирнах с уста и, струва ми се, погледнах Филипек също така многозначително, както ме гледаше и той. В този момент се обади раздавачът Ухер, който тъкмо подреждаше дневната поща.

— Да, от Пардубице — там почти всеки ден изпраща писма адюнкть от чифлика на някаква госпожица в пощата. Симпатия трябва да му е.

— Ами я слушай, байчо — каза Филипек, — не знаеш ли как се казва оная госпожица?

— Как беше, нещо като Юлие Тоуф — Тоуфар.

— Тауферова — каза Филипек. — Тя е, същата, която идва тук.

— То и господин Хоудек, адюнкът, искам да кажа — продължи раздавачът, — получава писъмца от Пардубице почти всеки ден. „Господин адюнкт, казвам му аз, ето ви пак писмо от годеницата.“ Той, господин Хоудек де, винаги излиза да ме причака на пътя. Гледай ти, днес пък има сандъче за него, ама тоя път е от Прага. Глей ти, връщат колета. Получателят неизвестен. Трябва да е събркал адреса адюнкът. Ще му го върна, значи.

— Дай да видя — каза Филипек. — Адресирал го е до някой си Новак, Прага, улица „Спалена“. Два килограма масло. Подпечатано на четири найсети юли.

— По това време госпожица Хеленка беше още тук — каза раздавачът.

— Я дайте да видя — казах аз на Филипек и помирисах сандъчето. — Господин Филипек — казвам му аз, — много интересно, маслото е пътувало десет дня и не мирише. Байчо, остави сандъчето тука и тичай да разнесеш писмата.

Едва излезе раздавачът, и Филипек ми каза:

— Господин старши, то е забранено, разбира се, но ето ви длетото. — И излезе, все едно ни лук ял, ни лук мирисал. А аз разковах сандъчето; в него имаше два килограма пръст. Отидох тогава при Филипек и му казвам:

— За тая работа никому нито дума, разбирайте ли? Аз самият имам грижата.

Вдигам се аз, разбира се, и отивам при адюнкта Хоудек в чифлика. Намерих го, седнал на едни трупи, да зяпа в земята.

— Господин адюнкт — казвам му аз, — станало е някакво недоразумение в пощата; не си ли спомняте на какъв адрес сте изпращали едно сандъче преди десетина-дванайсет дена?

Хоудек пребледня и отвърна:

— Няма значение вече; и аз не помня до кого беше.

— Господин адюнкт — казах аз, — ами какво беше маслото вътре?

Хоудек, значи, скочи на крака, пребледнял като тебешир.

— Какво означава това? — извика той. — Защо ме занимавате с подобни неща?

— Господин адюнкт — казвам му аз. — Работата е такава: вие сте убили Хеленка от пощата. Занесли сте на пощата сандъчето с

измислен адрес, за да бъде принудена тя да го премери на теглилката. Докато го е теглила, вие сте се навели през прозорчето и сте откраднали от чекмеджето и двеста крони. Заради тия двеста крони Хеленка се удави. Такава е работата.

Хоудек се разтрепери като лист.

— Това е лъжа — развика се той, — защо ми е дотрябало да крада двеста крони?

— Защото сте искали да настаните в тукашната поща госпожица Тауферова, годеницата си. Вашата госпожица е направила анонимно донесение, че в касата на Хеленка липсват пари. Вие двамата насочихте Хеленка към езерото. Вие двамата я убихте. На вашата съвест тежи престъпление, господин Хоудек.

Хоудек се отпусна върху трупите и скри лице в дланите си; през живота си не съм виждал мъж да плаче така.

— Боже мой — ридаше той, — откъде да зная, че ще се удави! Аз мислех само, че ще я уволнят... та тя нямаше нужда да работи, можеше да си стои в къщи! Господин старши, аз исках само да се оженим с Юлча; но ако се бяхме събрали, един от нас трябваше да се откаже от работата си... а една заплата нямаше да ни стига... Ето защо толкова ми се искаше Юлча да дойде на работа в тукашната поща! Пет години вече чакаме! Господин старши, това е една ужасна любов!

Няма да ви разказвам по-нататък; стъмнило се беше вече, онът беше коленичил пред мене, а пък аз се бях разшиврил като стара брантия; за Хеленка и за всичко останало.

— Хайде стига — казах му аз накрая, — до гуша ми дойде вече. Дайте двестата крони. Тъй. А сега внимавайте: ако ви хрумне да потърсите госпожица Тауферова, преди да съм уредил въпроса, ще направя за вас донесение за кражба, ясно ли е? А пък ако се застреляте или пък направите нещо подобно, ще съобщя защо сте го направили. И край.

Тая нощ, знаете ли, седях дълго под звездите и съдих ония двамата; питах бога как да ги накажа и тогава разбрах цялата горчивина и цялата радост, която се крие в правосъдието. Ако ги бях предал на властта, Хоудек щеше да получи условно няколко седмици затвор; и на всичкото отгоре нямаше лесно да се докаже. Хоудек беше убил момичето; но той не беше вулгарен убиец. За него всяко

наказание щеше да бъде твърде тежко и твърде леко. Ето защо аз ги съдих и наказах сам.

На сутринта след тази нощ отидох на пощата. Там на гишето седи бледа и висока госпожица с едни такива трескави очи.

— Госпожица Тауферова — казвам ѝ аз, — искам да изпратя едно препоръчано писмо. — И ѝ подадох писмо с адрес „Дирекция на пощите и телеграфите — Прага“.

Тя ме погледна и залепи етикетче за препоръчано писмо.

— Един момент, госпожице — казах аз. — С това писмо аз съобщавам кой е откраднал двестата крони от вашата предшественица. Каква ще е таксата?

Знаете ли, в тая жена имаше ужасна сила; но въпреки това тя пребледня, посивя и като че ли се вкамени.

— Три крони и петдесет — промълви.

Преброих три крони и петдесет халера и ѝ казвам:

— Ето, госпожице. Но ако се намерят двестата крони — казвам ѝ аз и слагам на масата и откраднатите двеста крони, — ако се намерят забутани или паднали някъде тук, разбирайте ли? — за да стане ясно, че покойната Хеленка не е била крадла, госпожице — тогава аз ще си взема обратно писмото. Е, как мислите?

Тя не каза нито дума; само трескаво и втренчено гледаше бог знае къде.

— След пет минути ще дойде раздавачът, госпожице — казвам ѝ аз. — Как мислите, да си взема ли писмото обратно?

Тя бързо кимна с глава. Взех си аз, значи, писмото и започнах да се разхождам пред пощата. Знаете ли, никога не съм тъпкал на едно място с такова напрежение. След двайсет минути отвътре изтича старият раздавач Ухер и извика:

— Господин старши, господин старши, намериха се ония двеста крони, които липсваха на госпожица Хеленка! Новата госпожица ги намери пъхнати в един тарифен справочник! Каква случайност!

— Байчо — казах му аз, — бягай сега, значи, разказвай навсякъде, че двестата крони са се намерили. Нали, да разбере всеки, че покойната Хеленка не е крадла. Слава богу!

Това, значи, беше първото нещо, което направих. Второто беше, че отидох при чифликчията. Вие сигурно не го познавате; той е граф, малко е налудничав и е много добър човек.

— Господин графе — казвам му аз, — не ме питайте за нищо! Но става въпрос за една работа, по която всички хора трябва да бъдем на едно мнение. Повикайте адюнкта Хоудек и му кажете, че още днес трябва да замине за вашето имение в Моравия; кажете му, че ако не иска, начаса ще го уолните.

Старият граф вдигна веждите си и известно време ме гледа; знаете ли, нямаше никаква нужда да си придавам важност, аз и без това бях много сериозен.

— Е добре — каза графът, — аз няма да ви питам нищо.

И повика Хоудек.

Хоудек дойде и когато ме видя с графа, пребледня, но остана да стои прав като свещ.

— Хоудек — каза графът, — наредете да впрегнат кабриолета и ще заминете за гарата; тая вечер ще постъпите на работа в имението ми при Хулин. Ще телеграфирам да ви чакат. Разбрахте ли?

— Да — каза тихо Хоудек и втренчи очите си в мене; едни такива очи, знаете ли, като на грешник, осъден на вечни мъки в ада.

— Имате ли никакви възражения? — попита графът.

— Не — каза прегракнало Хоудек, без да сваля погледа си от мене. Знаете ли, стана ми страшно от тези очи.

— Хайде вървете — приключи графът и това беше всичко. След малко видях кабриолета, който откарваше Хоудек към гарата; Хоудек седеше като дървена кукла.

Това е цялата история. Като се отбиете в пощата, обърнете внимание на бледата госпожица. Тя е зла, зла е към всички и по лицето ѝ са взели да се появяват зли старчески бръчки. Не знам дали ще събере някога със своя адюнкт; от време на време може би му ходи на гости, но се връща оттам още по-зла и с още по-трескави очи. А пък аз я гледам и си казвам: справедливост трябва да има.

Аз съм обикновен полицай, господине, но едно нещо мога да ви кажа от собствен опит: дали има никакъв всезнаещ и всемогъщ бог, аз не знам; дори и да има, няма никаква полза от него; но ще ви кажа, че трябва да има някой, който да е всесправедлив и всемилостив. Без това не би могло наистина. Ние можем само да наказваме, но трябва да има някой, който да прощава. И ще ви кажа, че истинската и висша справедливост е нещо също така странно, както любовта.

Издание: Карел Чапек. Избрани творби. Народна култура, София,
1971. Библиотека „Световна класика“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.